

4. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення 3.10.25)

5. Типове положення про районний, міський, районний у місті, селищний, сільський центр соціальних служб: Постанова Кабміна від 1.06.2020р. №479. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479-2020-%D0%BF#n68> (дата звернення 29.10.25).

Віталій Узун,
здобувач ступеня доктора філософії,
спеціальність І 10 «Соціальна робота та консультування»,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

Науковий керівник: **Віра Поліщук,**
доктор педагогічних наук, професор
кафедри спеціальної та інклюзивної освіти,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ВЕТЕРАНІВ

У період післявоєнного відновлення питання соціальної підтримки ветеранів набуває особливої ваги. Досвід країн, які вже пройшли через масштабні військові конфлікти, доводить, що ефективна система допомоги ветеранам — запорука їхньої успішної адаптації та повернення до активного життя у громаді. Аналіз зарубіжних підходів дозволяє визначити найрезультативніші моделі соціальної роботи, орієнтовані на реабілітацію, професійне відновлення та психологічну стабілізацію ветеранів.

Метою дослідження є аналіз зарубіжного досвіду соціальної підтримки ветеранів, виявлення ефективних практик і визначення можливостей їх адаптації в українських реаліях.

У багатьох країнах світу система соціальної підтримки ветеранів побудована на поєднанні державних, громадських і волонтерських механізмів. У Сполучених Штатах Америки діє комплексна модель, яку координує Департамент у справах ветеранів (U.S. Department of Veterans Affairs). Вона охоплює медичну допомогу, реабілітаційні програми, житлові пільги, навчальні гранти та підтримку працевлаштування через програму GI Bill. Значну увагу приділяють психосоціальній адаптації, що реалізується через спеціалізовані центри підтримки ветеранів та їхніх родин [6].

Канада також демонструє сталу систему підтримки ветеранів, яку координує Veterans Affairs Canada. Згідно з офіційним звітом Departmental Results Report 2023–2024, у межах державної політики забезпечується надання фінансової, медичної, освітньої та психологічної допомоги колишнім військовослужбовцям.

Особлива увага приділяється індивідуальним планам відновлення, коли кожен ветеран разом із соціальним працівником визначає власну траєкторію повернення до цивільного життя [3]. Важливий внесок у вивчення зарубіжного досвіду роблять міжнародні організації, зокрема Міжнародна організація з міграції (IOM) та IREX. Згідно зі звітом Enhancing Successful Reintegration of Veterans (IOM, 2025), успішна реінтеграція ветеранів залежить від комплексного підходу, який поєднує підтримку психічного здоров'я, освіти, працевлаштування й соціальної участі [4]. Аналогічні висновки містить дослідження Study on Veterans' Reintegration (IREX, 2024), де наголошується на важливості залучення громад і місцевих партнерів до процесу адаптації військовослужбовців [5].

В Україні цей досвід може бути адаптований через розбудову регіональних центрів підтримки ветеранів, що діють на основі Національної стратегії зі створення системи переходу від військової кар'єри до цивільного життя на 2023–2033 роки [2].

Узагальнення зарубіжного досвіду дає змогу виокремити основні підходи, які можуть бути адаптовані в Україні. Для нашої держави особливо актуальним є впровадження принципів, напрацьованих у цих системах, зокрема:

- інтеграції державних і недержавних механізмів підтримки за моделями, описаними в IOM та IREX;
- індивідуальний підхід до ветерана залежно від типу травматичного досвіду;
- інтегровані центри підтримки з психологічними, освітніми й соціальними послугами в одному місці;
- співпраця з громадами й ветеранськими об'єднаннями у формуванні соціальної політики;
- підготовка соціальних працівників до роботи з військовими та їхніми родинами за міжнародними стандартами [3–6].

Аналіз зарубіжного досвіду доводить, що успішна соціальна підтримка ветеранів можлива лише за умови поєднання державних, громадських і волонтерських ресурсів [3; 6]. Ключовим чинником ефективності є орієнтація на індивідуальні потреби ветеранів, доступність комплексних послуг і міжвідомча співпраця.

Для України доцільно впроваджувати інтегровану модель підтримки ветеранів, що включає психологічну допомогу, професійну реабілітацію, освітні можливості та сприяння працевлаштуванню. Адаптація кращих міжнародних практик, запропонованих у звітах IOM та IREX, сприятиме формуванню сучасної системи соціальної роботи, орієнтованої на гідне життя ветеранів і їхніх сімей [4; 5].

Варто наголосити, що ефективність соціальної підтримки ветеранів залежить не лише від наявності державних програм, а й від ставлення суспільства до людей, які пройшли війну [1].

Позитивний громадський дискурс, волонтерські ініціативи й розвиток ветеранських спільнот формують середовище, у якому військові та їхні сім'ї відчують

повагу й підтримку. Це особливо важливо для процесу їхньої реінтеграції в українське суспільство після тривалих бойових дій. Важливим напрямом соціальної роботи з ветеранами є формування системи наставництва, коли ветерани з досвідом інтеграції допомагають іншим проходити цей шлях [4]. Такий підхід активно застосовується у США, Канаді та Польщі й довів свою ефективність у зниженні рівня ізоляції, депресії та професійного вигорання серед ветеранів.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». Від 22.10.1993 № 3551-XII (зі змінами станом на 2024 рік).
2. Кабінет Міністрів України. Національна стратегія зі створення системи переходу від військової кар'єри до цивільного життя на 2023–2033 роки. Київ: КМУ, 2023.
3. Government of Canada. Departmental Results Report 2023–2024. Ottawa: Veterans Affairs Canada, 2024. <https://veterans.gc.ca/en/about-vac/reports-policies-and-legislation/departamental-reports/departamental-results-reports>
4. International Organization for Migration (IOM). Enhancing Successful Reintegration of Veterans (Inception Report). Geneva: IOM, 2025. https://evaluation.iom.int/sites/g/files/tmzbd1151/files/docs/resources/Annex%20II.%20Inception%20Report_final_Sarah%20Lynn%20HARRIS.pdf
5. IREX. Study on Veterans' Reintegration (Key Needs and Challenges in Accessing Basic Services and Rights). Washington D.C.: IREX, 2024. <https://www.irex.org/files/2024-reportveterans-reintergration-english.pdf>
6. U.S. Department of Veterans Affairs. Annual Benefits Report 2023. Washington: U.S. Department of Veterans Affairs, 2024. <https://www.benefits.va.gov/REPORTS/abr/docs/2023-abr.pdf> (дата звернення 29.10.25).

Андрій Ушаков,

*аспірант кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

Науковий керівник: Ольга Сорока,

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувачка кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка*

КОНФЛІКТ ЯК ОБ'ЄКТ І ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

У побуті люди прагнуть уникати конфліктів. Однак у соціальних і гуманітарних науках конфлікт, розглянутий відсторонено, часто набуває позитивної конотації. Конфлікти вважаються частиною неминучих соціальних змін та індивідуального розвитку.